

Lahko potrka na okence, in kmalo zasliši materin glas: „Kdo je zunaj?“

Veselja skoraj ne more odgovoriti. „Jaz sem jaz, le urno odprite!“

Vrata se odpró. „Jezus, Marija! Ali si ti, Janez? Moj Bog, kakošen pa si? Saj vse od tebe cerljá!“ tako govori starka, in objema sina, ki si je ga že davno mrtvega mislila.

Ne bom popisoval veselja maternega, ne radosti sinove; ne bom pravil, kako pazljivo je mladi junak poslušal pripovedajočo mater, kako hudo gospodari sovražnik po deželi in koliko imajo pretrpeti; tudi ne, kako se je stara mamka čudila, ko ji je sin nevarno pot popisoval, po kateri je do nje prišel. — Ura je minula kot trenutek. Sin se je moral ločiti; še enkrat se objameta, še enkrat poljubi vojak mamico ter se posloví — znabiti za zmiraj.

Tudi zdaj mu ne kaže po drugi poti nazaj, kot čez Savo. Mati sicer brani, pa kaj se če, on mora čez: če ga tu francoska straža zapazi, zgubljen je. Še enkrat seže materi v roko, potem plane v vodo. Mamica gleda za sinom, oj kako se ji strahú trese srce, da bi ga kaka nesreča ne zadela. Nepregibno ga spremljajo njene oči.

Precej daleč že je priplaval, komaj ga še viditi more, kar zadoní v tamno noč strašni „qui vit?“ francoske straže. Strahú se strese mati. Straža se približa, zopet doní strašni klic, mamica vidi, kako eden vojakov na Savo kaže, še enkrat zadoní: „qui vit?“ — in skoraj trije bliski naenkrat se zasvetijo iz francoskih pušek — sredi potoka pa se zasliši mil glas — vojak je zadet — zgubljen!

Kje bi vzel moči, da bi mogel popisati občutkov stare mamice o tem pogledu? Roke stegne proti vodi, meni, da bo sinka objela — rešila, sklone se naprej — voda zašumi in — nemili valovi pokopljejo tudi staro drago mamico!

Drugi dan so našli vaščani na bregu dvojé utopljenčev.

Mythologične starice.

(Zapisal Dav. Trstenjak.)

1. O kamnu.

Kamen je po narodnih slovenskih pripovedkah podoba strahú in žalosti. Po slovenskih krajih se kaže več kamnov, v ktere je Bog ljudi spremenil. Na Pohorju kažejo kamen, v kterega je Bog človeka spremenil, ker je v nedeljo na mlin vozil; v drug kamen pa je bil pastir spremenjen, ker ni hotel poklekniti, ko so mašnik sveto rešnje Telo bolniku nesli.

Ko se dva sovražnika pomirita, vzameta vsak en kamen v roko in ga vržeta v vodo v znamenje, naj zgine, kakor kamen v globočini vode, tudi njeno sovražstvo. Posebno čislajo Pohorci votle kamne, v katerih so nekdaj bele žene počivale.

2. 0 soli.

Sol je pri Slovencih še sedaj znamenje prijateljstva in zvestobe. Znano je, da Rusi svojemu caru, kedar pride v kako mesto, s kruhom in soljo postrežejo. Slovenec položi še dan danes gostu, ko mu stopi v izbo, hleb kruha in soli ne mizo. Sol razsipati je znamenje prelomljene prijaznosti. Primeri nemško prislovico: „Das Salz verschütten“. Tudi pri starih Rimljanih je bilo znamenje nesreče, če je kdo pri mizi sol razsul (Arnobius, adversus gentes II., 67).

3. 0 kutini.

Kutina je bila pri Slovencih erotičen symbol. Če gre fant v snuboke in mu starši obljubijo hčer, daruje jej kutino. Tudi pri Srbih je ta sad symbol ljubezni, kakor se iz narodne srbske pesmi vidi, ktero je Götze (Serb. Hochzeitlieder, str. 113) v nemško prestavil. Dotični vrstici se glasite:

„Ward ihm plötzlich so verliebt zu Muthe,
Warf er ihr zu den Apfel und die Quitte.“

Ta sad je bil tudi pri Rimljanih boginji ljubezni posvečen, (Voss zu Virgils Eklog. II, 51) in sedaj tudi zapopadamo, zakaj je Solon novooženjenim zapovedal kutine jesti (glej Dierbach, Flora mythol., str. 104), preden so spat šli.

4. 0 želvi.

O želvi so menili Slovenci, da svoje mlade s samim pogledom izvalí, zato slovenska prislovica: „Gleda, ko želva na svoje jajca“. Tudi Polaki imajo enako prislovico. (Wurzbach, Sprichw. der Polen, str. 199.)